

Uitvoeringsprogramma

Groene Openbare Ruimte Ooststellingwerf

Gebaseerd op de beleidsnotitie biodiversiteit "De weg naar een hogere en blijvende soortenrijkdom" van de gemeente Ooststellingwerf.

Datum: 14-02-2022

Inhoud

1	Inleiding.....	3
1.1	Eerdere besluitvorming.....	3
1.2	Afbakening.....	3
2	Aanleg en renovatie.....	4
2.1	Aanleg en renovatie.....	4
2.1.1	Cultuurlijke beplanting.....	4
2.1.2	Hagen.....	4
2.1.3	Natuurlijke beplanting.....	4
2.1.4	Bomen.....	4
2.1.5	Gras.....	4
2.2	Verbeteracties ecologisch beheer.....	4
2.2.1	Voedselbos, nutsbeplanting.....	4
2.2.2	Mantelzoomvegetatie.....	4
2.2.3	Aanleggen minder steile taluds bij oevers vijvers en sloten.....	4
2.2.4	Takkenrillen van snoeihout.....	5
2.2.5	Broedhopen voor ringslangen.....	5
3	Onderhoud.....	6
3.1	Cultuurlijke beplanting.....	7
3.1.1	Heesters/botanische rozen.....	7
3.1.2	Bodembedekkers.....	8
3.1.3	Vaste planten (incl. siergrassen).....	9
3.2	Hagen.....	10
3.3	Natuurlijke beplanting.....	11
3.3.1	Bosplantsoen.....	11
3.3.2	Bos.....	12
3.3.3	Hakhout.....	13
3.4	Bomen.....	14
3.5	Gras.....	15
3.5.1	Gazon.....	15
3.5.2	Bloem- / kruidenrijke vegetatie.....	16
3.5.3	Bloem- / kruidenrijke vegetatie met bloembollen.....	17
3.5.4	Berm.....	18
4	Exoten/plaagsoorten.....	19
4.1	Unielijst invasieve exoten.....	19
4.1.1	Reuzenbalsemien (<i>Impatiens glandulifera</i>).....	19
4.1.2	Reuzenberenklauw (<i>Heracleum mantegazzianum</i>).....	20
4.2	Overige plaagsoorten.....	21
4.2.1	Japane duizendknoop (<i>Fallopia japonica</i>).....	21
4.2.2	Jacobskruiskruid (<i>Jacobaea vulgaris</i>).....	22
5	Wet natuurbescherming.....	23

1 Inleiding

De gemeente Ooststellingwerf heeft in de dertien bebouwde kommen en het buitengebied groen in eigendom, beheer en onderhoud. Het gaat hierbij om openbaar groen zoals bermen, gazons, bosplantsoenen en bomen. Dit groen heeft verschillende functies in de openbare ruimte van Ooststellingwerf. Het bepaalt in belangrijke mate de kwaliteit van de leefomgeving, waaronder het woongenot en de leefbaarheid. Ook heeft het groen grote waarde voor de recreatieve mogelijkheden en het vestigingsklimaat in de gemeente. Daarnaast dient groen als belangrijk oriëntatiepunt, geleidt groen indirect het verkeer en vertelt het iets over de relatie met het landschap. Het openbaar groen heeft een belangrijke functie in de biodiversiteit. Zo kunnen de aanwezige groenelementen dienst doen als stepping stones of als verbindingzones waarlangs diverse insecten, vogels en zoogdieren zich kunnen verplaatsen. Hierbij gaat het niet alleen om de kwantiteit en kwaliteit van het groen, maar ook om het behouden en verhogen van de biodiversiteit.

Biodiversiteit is de verscheidenheid aan planten en dieren. Helaas gaat het niet goed met biodiversiteit. Op diverse schaalniveaus wordt gehandeld om de achteruitgang van soortenrijkdom tot stilstand te brengen en de biodiversiteit te verbeteren.

De gemeente Ooststellingwerf is al een aantal jaren bezig met 'biodiversiteit'. Zo is geruime tijd geleden gestart met ecologisch bermbeheer en het inzaaien van kruidenrijke zaadmengsels. De bloemrijke kruiden nemen toe in de gemeentelijke bermen. Dat is bijvoorbeeld goed voor insecten, maar ook voor de beleving van het groen. Naast de bermen worden ook de beplantingen steeds meer biodiverser ingericht.

De vastgestelde beleidsnotitie biodiversiteit gemeente Ooststellingwerf is de basis voor dit uitvoeringsprogramma. Deze beleidsnotitie is opgesteld door de afdeling mens en Omgeving team Ruimte en Economie.

Het uitvoeringsprogramma "Biodivers beheer groene Openbare Ruimte" is erop gericht om te komen tot een groenbeheer waarbij het instant houden en verhogen van de biodiversiteit in de gemeentelijke openbare ruimte van Ooststellingwerf centraal staat. De afdeling Openbare Ruimte is verantwoordelijk voor het beleid en de uitvoering van het uitvoeringsprogramma "Biodivers beheer groene Openbare Ruimte".

1.1 Eerdere besluitvorming

De noodzaak om hoofdstuk 2 "Groene leefomgeving" van de notitie Groenbeleid 2011 te actualiseren is een vervolg van de, op 20 april 2020, door de raad vastgestelde Beleidsnotitie biodiversiteit "De weg naar een hogere en blijvende soortenrijkdom" vastgesteld door de raad op 20 april 2021.

1.2 Afbakening

De volgende onderdelen maken deel uit van dit uitvoeringsprogramma:

- Aanleg en renovatie
- Onderhoud
- Exoten en plaagsoorten
- Wet natuurbescherming

Niet deel uitmakend van dit uitvoeringsprogramma:

- Bomen;
- Sportvelden;
- Sloten binnen en buiten de bebouwde kom;
- Groen dat niet in eigendom is van de Gemeente Ooststellingwerf;
- Verkoop snippergrond en restgrond;
- Overeenkomsten die samenhangen met verkoop, bescherming en onderhoud groen;
- Onrechtmatig gebruik van gemeentegrond en de legalisatie, handhaving en eventuele verjaring daarvan;
- Kaarten met groenstructuur, snipper- en restgrond en volkstuinen.

2 Aanleg en renovatie

Bij de aanleg en renovatie van groenvakken in de openbare ruimte in Ooststellingwerf is het behouden en verhogen van de biodiversiteit het uitgangspunt. Niet overal hetzelfde of veranderen in variatie is hiervoor het belangrijkste criterium.

2.1 Aanleg en renovatie

2.1.1 Cultuurlijke beplanting

Bij het toe te passen beplantingstype (heesters, bodembedekker of vaste planten) wordt gekeken naar de omgeving. Met de soortenkeuze van de beplanting wordt getracht een zo lang mogelijke bloeiperiode te creëren.

2.1.2 Hagen

Hagen kunnen bestaan uit één soort beplanting, maar om de biodiversiteit te verhogen is het raadzaam om bij bredere hagen (3 of meer rijen) verschillende soorten beplanting gemengd aan te planten.

2.1.3 Natuurlijke beplanting

Bij de soortenkeuze van de beplanting wordt rekening gehouden met de verschillende bloeiperiodes van de diverse drachtplanten. De toe te passen beplanting past binnen de van nature voorkomende soortenrijkdom in het betreffende landschapstype.

2.1.4 Bomen

In de Notitie “Uitvoeringsprogramma – gemeentelijke bomen in Ooststellingwerf” vastgesteld door het college d.d. 11-1-2022 is aangegeven hoe de aanplant wordt uitgevoerd.

2.1.5 Gras

Bij het toe te passen grastype wordt gekeken naar de omgeving. Inheemse bloem en kruidenrijke mengsels worden toegepast op locaties die het toestaan dat het gras maar 1x per jaar wordt gemaaid. In deze bloem en kruiden bermen kunnen ook bloembollen worden geplant. In de wekelijks gemaaide grasvelden worden geen bloembollen geplant, dit om verruiging van het “strakke” gras te voorkomen. Nieuwe en gerenoveerde sportvelden moeten voldoen aan de eisen voor de betreffende veldsport.

2.2 Verbeteracties ecologisch beheer

Om de (bio) diversiteit in de openbare ruimte te verhogen kunnen er verbeteracties worden doorgevoerd. Hieronder zijn verbeteracties opgenomen die in de oriëntatiefase zijn. Bij voldoende mogelijkheden en draagvlak bij de inwoners worden een of meerdere verbeteracties ingepast in het beheer en onderhoud van de openbare ruimte.

2.2.1 Voedselbos, nutsbeplanting

Voedselbos en/of nutsbeplanting leveren voedsel voor mensen maar ook voor insecten en andere dieren. De verschijningsvorm kan zijn als bosplantsoen, als bos maar ook als afzonderlijke heesters/struiken in de openbare ruimte.

2.2.2 Mantelzoomvegetatie

Een mantelzoomvegetatie is een natuurlijke overgang van gras naar bos en kan in en aan de rand van het bos worden aangelegd. Bosranden kunnen ook aangepast worden door enkele inhammen te kappen. Op deze manier ontstaan windluwe plekken die snel opwarmen en daardoor aantrekkelijk zijn voor bijen.

Er ontstaat een meer geleidelijk verloop van boomzone naar bijvoorbeeld grasland, via een struikzone en een ruigtezone. Zo ontstaat er ook meer variatie.

2.2.3 Aanleggen minder steile taluds bij oevers vijvers en sloten

Sloten en vijvers hebben vaak een steil talud. Op diverse locaties kan dit worden aangepast in minder steile taluds. Na de aanpassing kan de sloot of vijver een hogere biodiversiteit opleveren. Ook wordt de belevingswaarde van de sloot of vijver verhoogt en draagt het bij aan een betere leefomgeving.

2.2.4 Takkenrillen van snoeihout

Takkenrillen spelen een belangrijke rol als schuil- en voortplantingsplaats voor insecten, vogels en andere dieren. Takkenrillen zijn simpele, maar effectieve maatregelen om de biodiversiteit te stimuleren. Een takkenril bestaat uit het bewust op rijen leggen van takken eventueel aangevuld met bladeren. Takkenrillen worden toegepast op locaties waar enige verruiging van het bosplantsoen niet als storend wordt ervaren voor de leefomgeving van inwoners.

2.2.5 Broedhopen voor ringslangen

Broedhopen dienen als voortplantingsplaats voor ringslangen. Broedhopen hebben een minimale afmeting van 1,6 meter bij 1,2 meter en 1 meter (lengte, breedte en hoogte). Een broedhoop bestaat uit gebiedseigen materiaal (afgevallen blad, maaisel van gras, riet of waterplanten, rot hout etc.). Vaak is het een bladhoop waarin takken zijn verwerkt.

3 Onderhoud

De kwaliteit van het groen heeft een directe relatie met het onderhoudsniveau. De kwaliteit is opgesplitst in twee begrippen, namelijk:

1. de technische staat (heel en veilig)
2. de verzorging (schoon en netjes)

De technische staat zegt iets over de toestand van bijvoorbeeld een plant; over dood hout, aantastingen, breuk, groeifouten. De verzorging zegt iets over de entourage; rommelige plek, onkruid, zwerfvuil en dergelijke.

In oktober 2000 is door de Gemeenteraad aangegeven dat over het algemeen het onderhoud behoort te worden uitgevoerd op basis/basis niveau; een rapportcijfer 6 waarbij centrum- en woongebieden wat meer aandacht mogen krijgen. Dit komt overeen met een redelijk onderhouden omgeving, waarbij incidenteel een kleine – niet storende - achterstand in het onderhoud kan optreden en enig zwerfvuil kan voorkomen. Door het CROW is de kwaliteitscatalogus openbare ruimte (KOR) opgesteld, een landelijke standaard voor onderhoudsniveaus. Het destijds door de Gemeenteraad aangegeven niveau basis/basis komt overeen met het in de KOR opgenomen beeldkwaliteitsniveau B. Het beeldniveau B of het 'nette' uiterlijk hoeven niet te lijden onder het verhogen van de biodiversiteit.

3.1 Cultuurlijke beplanting

3.1.1 Heesters/botanische rozen

Omschrijving:

Opgaande struiken met een sierwaarde geplant in vakken met daarin één of enkele solitaire opgaande struiken. De sierwaarde wordt bepaald door de bladvorm, kleur, habitus, vruchten etc.

Voorkomen:

Hoofdzakelijk binnen de bebouwde kom.

Functie:

- Verfraaiing van de woonomgeving
- Verkeer geleiding

Biodiversiteit

De struiken bieden een goede leefomgeving voor diverse insecten.

Beheermaatregelen

- Onkruidvrij maken: ongewenste beplanting verwijderen, gemiddeld 6x per jaar
- Snoeien: de struiken "jong" en in omvang beheersbaar houden, beplanting tot op 15-20 cm boven maaiveld afknippen, gemiddeld 1x per 2 jaar
- Snoeien solitaire struiken: jaarlijks een aantal dikke takken verwijderen met behoud van de habitus van de struik
- Snoeien randen: alleen als het gebruik van de verharding wordt belemmerd
- Bladruimen: alleen langs de rand van het vak, het blad in het vak onderdrukt de onkruidgroei, het aanwezige bodemleven en andere insecten zetten het blad om in organische stof

3.1.2 Bodembedekkers

Omschrijving

Bodem bedekkende lage struiken met een sierwaarde geplant in vakken met daarin een of enkele solitaire opgaande struiken. De sierwaarde wordt bepaald door de bladvorm, kleur, habitus, vruchten etc.

Voorkomen

Hoofdzakelijk binnen de bebouwde kom.

Functie:

- Verfraaiing van de woonomgeving
- Verkeer geleiding

Biodiversiteit

De struiken bieden een goede leefomgeving voor diverse insecten.

Beheermaatregelen

- Onkruidvrij maken: ongewenste beplanting verwijderen, gemiddeld 6x per jaar
- Snoeien: de struiken "jong" en in omvang beheersbaar houden, beplanting tot op 10-15 cm boven maaiveld afknippen, gemiddeld 1x per 3 jaar
- Snoeien solitaire struiken: jaarlijks een aantal dikke takken verwijderen met behoud van de habitus van de struik
- Snoeien randen: alleen als het gebruik van de verharding wordt belemmerd
- Bladruimen: alleen langs de rand van het vak, het blad in het vak onderdrukt de onkruidgroei, het aanwezige bodemleven en andere insecten zetten het blad om in organische stof

3.1.3 Vaste planten (incl. siergrassen)

Omschrijving

Vaste planten zijn kruidachtige, overblijvende gewassen. Ze overwinteren ondergronds en lopen in het voorjaar opnieuw uit. De sierwaarde van deze groep wordt gevormd door de bloeiwijze of bijzondere bladvorm of bladkleur.

Vaste planten komen in verschillende varianten voor: alleen maar vaste planten, vaste planten in combinatie met heesterbeplanting en vaste planten waarbij de bodem is afgedekt met lava.

Voorkomen

Binnen en buiten de bebouwde kom.

Functie

- Verfraaiing van de woonomgeving
- Verkeer geleiding

Biodiversiteit

Door de variatie in bloeitijden bieden een goede leefomgeving voor diverse insecten.

Beheermaatregelen

- Onkruidvrij maken: ongewenste beplanting verwijderen, gemiddeld 6x per jaar
- Snoeien: de planten "jong" houden, beplanting elk voorjaar tot op 5cm boven maaiveld afknippen/mulchen
- Snoeien solitaire struiken: jaarlijks een aantal dikke takken verwijderen met behoud van de habitus van de struik
- Snoeien randen: alleen als het gebruik van de verharding wordt belemmerd
- Bladruimen: alleen langs de rand van het vak, het blad in het vak onderdrukt de onkruidgroei, het aanwezige bodemleven en andere insecten zetten het blad om in organische stof

3.2 Hagen

Omschrijving

Een aantal struiken op een rij, die veelal worden onderhouden in strakke vorm.

Voorkomen

Binnen en buiten de bebouwde kom.

Functie

- Afscheiding tussen twee ruimtes
- Verkeersgeleiding

Biodiversiteit

Zowel regelmatig geschoren hagen als lossere hagen bieden beschutting en nestgelegenheid voor vogels. In de luwte van hagen leven veel insecten. Bloeiende hagen bieden de insecten voeding.

Beheermaatregelen

- Onkruidvrij maken haagvoet: ongewenste beplanting verwijderen, gemiddeld 6x per jaar in de bebouwde kom. Buiten de bebouwde kom alleen de eerste 2 jaar na aanleg
- Snoeien: de haag in de gewenste breedte en hoogte houden, afhankelijk van de groeisnelheid gemiddeld 1x per jaar
- Bladruimen: het blad in het beplantingsvak blijft liggen, dit blad onderdrukt de onkruidgroei. Het aanwezige bodemleven en andere insecten zetten het blad om in organische stof. Alleen in de rand van het beplantingsvak welke grenst aan de verharding wordt het blad verwijderd.

3.3 Natuurlijke beplanting

3.3.1 Bosplantsoen

Omschrijving

Bosplantsoenen kenmerkt zich door een beplanting van inheemse struiken- en kruiden laag eventueel aangevuld met enkele verspreid staande bomen.

Voorkomen

Binnen en buiten de bebouwde kom.

Functie

- Afschermen van bebouwing
- Afscheiding tussen twee ruimtes
- Verkeer geleiding

Biodiversiteit

Bosplantsoenvakken zijn vaak een goede basis voor het ontwikkelen van natuurwaarden. Het is een leefomgeving voor vogels, kleine zoogdieren en insecten.

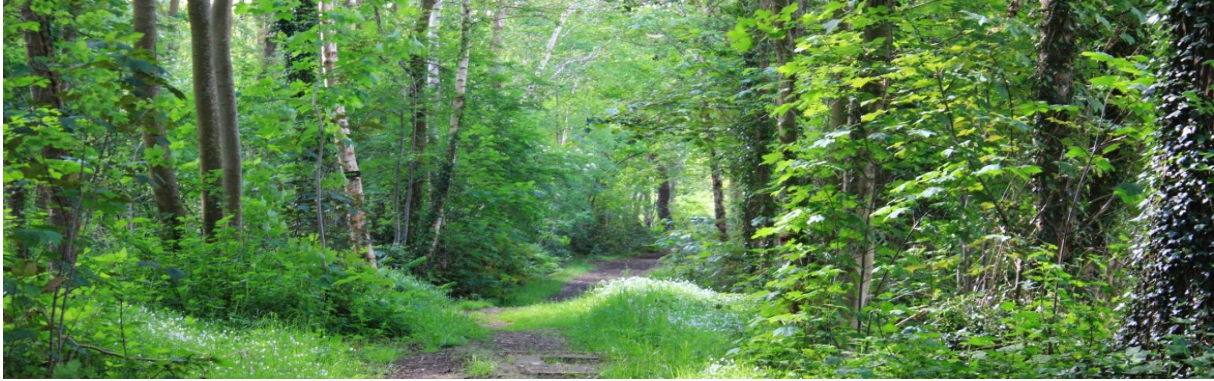
Beheermaatregelen

- Onkruidvrij maken: ongewenste beplanting/kruiden: alleen de eerste 2 jaar na aanplant verwijderen. In het derde en volgende jaar wordt de ongewenste beplanting/kruiden de kruidenlaag
- Snoeien: jaarlijks met behoud van de habitus van de struik een aantal dikke takken verwijderen.
- Vrijgekomen snoeihout kan op diverse locaties verwerkt worden in takkenrillen
- Snoeien randen: alleen als het gebruik van de verharding wordt belemmerd
- Bladruimen: alleen een smalle de rand van het vak tegen de verharding aan, het blad in het vak onderdrukt de onkruidgroei, het aanwezige bodemleven en andere insecten zetten het blad om in organische stof

(foto: winterbeeld van bosplantsoen)

3.3.2 Bos

Omschrijving

Deze groep bestaat grotendeels of geheel uit inheems plantmateriaal met een bomen-, struiken- en kruiden laag.

Voorkomen

Binnen en buiten de bebouwde kom.

Functie

- Ecologie
- Recreatie

Biodiversiteit

Bossen bieden interessante mogelijkheden voor natte en droge natuurontwikkeling.

Beheermaatregelen

- Onkruidvrij maken: ongewenste beplanting/kruiden: alleen de eerste 2 jaar na aanplant verwijderen. In het derde en volgende jaar wordt de ongewenste beplanting/kruiden de struik en kruidenlaag
- Snoeien: bomen langs doorgaande paden snoeien i.v.m. veiligheid
- Snoeien randen: alleen als het gebruik van de verharding wordt belemmerd
- Dunnen beplanting: het vrijzetten van de blijvende bomen, jonge aanplant circa 1x per 4 jaar, oudere beplanting circa 1x per 12 jaar
- Vrijgekomen snoeihout kan op diverse locaties verwerkt worden in takkenrillen

3.3.3 Hakhout

Omschrijving

Hakhout kenmerkt zich, net als bosplantsoen, door beplanting van inheemse struiken- en een kruidenlaag eventueel aangevuld met enkele verspreid staande bomen. Echter, het beheer/onderhoud is verschillend.

Voorkomen

Buiten de bebouwde kom.

Functie

- Ecologie
- Verkeer geleiding

Biodiversiteit

Hakhout doet dienst als verbindingzones voor de fauna en flora in het buitengebied. Allerlei plant- en diersoorten, zoals vogels, kevers en spinnen maken gebruik van de beschutting en bescherming, of vinden er voedsel. Voor vleermuizen vormen de houtkanten belangrijke oriëntatielijnen in het landschap.

Beheermaatregelen

- Onkruidvrij maken: ongewenste beplanting/kruiden alleen de eerste 2 jaar na aanplant verwijderen. In het derde en volgende jaar wordt de ongewenste beplanting/kruiden de kruidenlaag
- Snoeien: Jaarlijks wordt 1/5 van het hakhout, in vakken van een lengte van ca. 50 meter, tot 20 cm boven de grond afgezaagd. Op de achterblijvende stronk kunnen weer nieuwe scheuten gaan groeien. Het aansluitende deel van ca. 200 m wordt overgeslagen. De aanwezige bomen blijven staan. Vervolgens wordt het volgende jaar de aansluitende 50 m gesnoeid.
- Snoeien randen: alleen als het gebruik van de ruimte wordt belemmerd

3.4 Bomen

Omschrijving

Bomen met een regelmatige of onregelmatige lineaire plantafstand bestaande uit dezelfde of verschillende boomsoorten. Het is belangrijk dat het doorzicht behouden blijft.

Voorkomen

Binnen en buiten de bebouwde kom.

Functie

- Verkeer geleiding

Biodiversiteit

Bosplantsoenvakken zijn vaak een goede basis voor het ontwikkelen van droge natuurwaarden. Het is een leefomgeving voor vogels, kleine zoogdieren en insecten. Voor vleermuizen vormen de houtkanten belangrijke oriëntatielijnen in het landschap.

Beheermaatregelen

Het beheer van bomen is omschreven in:

- Notitie "Het behoud van veilige bomen" beleidsuitgangspunten vastgesteld in de raadsvergadering d.d. 20-10-2020
- Notitie "Uitvoeringsprogramma – gemeentelijke bomen in Ooststellingwerf" vastgesteld door het college d.d. 11-1-2022

3.5 Gras

3.5.1 Gazon

Omschrijving

Gazons zijn geregeld gemaaide grasvlakken

Voorkomen

Binnen de bebouwde kom.

Functie

- Esthetische waarde
- Speel/trapveld

Biodiversiteit

Een wekelijks gemaaid grasveld heeft na genoeg geen waarde voor de biodiversiteit. Er zal alleen voor dit groentype gekozen worden indien andere opties niet mogelijk zijn, bijvoorbeeld vanwege verkeersveiligheid of praktische haalbaarheid.

Beheermaatregelen

- Maaien: in groeiseizoen wekelijks maaien.
- Randen knippen/ afsteken: overgroeïend gras op verhardingen verwijderen, ca. 1x per jaar.
- Maaien hoeken en obstakels, ca. 2 x per jaar.
- Herstel grasmatten: sporen, gaten en kale plekken worden indien nodig hersteld.
- Bladruimen: om verstikking van het gras te voorkomen wordt blad verwijderd

3.5.2 Bloem- / kruidenrijke vegetatie

Omschrijving

Bloem- / kruidenrijke vegetaties bestaan uit een vegetatie van bloemen en kruiden.

Voorkomen

Aan de randen van de bebouwde kom en buiten de bebouwde kom.

Functie

- Ecologie
- Verkeersveiligheid
- Locatie voor kabels, leidingen,

Biodiversiteit

Bloem- / kruidenrijke vegetaties hebben een ecologische functie voor planten, insecten en kleine zoogdieren. Ze dienen als verbindingzone tussen verschillende gebieden voor flora en fauna en zijn visueel aantrekkelijk.

Beheermaatregelen

- Maaien en afvoeren: nadat de vegetatie het zaad heeft laten vallen wordt er gemaaid. Het vrijgekomen maaisel wordt afgevoerd om verrijking te voorkomen
- Randen knippen/ afsteken: overgroeïende vegetatie op verhardingen verwijderen, ca. 1x per jaar gelijk met het maaien.
- Maaien hoeken en obstakels, ca. 1 x per jaar gelijk met het maaien.
- Herstel vegetatie: sporen, gaten en kale plekken worden indien nodig hersteld.
- Bladruimen: om verstikking van de onderliggende vegetatie te voorkomen wordt blad verwijderd.

3.5.3 Bloem- / kruidenrijke vegetatie met bloembollen

Omschrijving

Bloem- en kruidenrijke vegetaties met bloembollen bestaan uit een vegetatie van bloemen, kruiden en bloembollen.

Voorkomen

Binnen de bebouwde kom

Functie

- Ecologie
- Verkeersveiligheid
- Locatie voor kabels, leidingen,

Biodiversiteit

Bloem- en kruidenrijke vegetaties met bloembollen hebben een ecologische functie voor planten, insecten en kleine zoogdieren. Ze dienen als verbindingzone tussen verschillende gebieden voor flora en fauna en zijn visueel aantrekkelijk.

Beheermaatregelen

- Maaien en afvoeren: nadat de vegetatie het zaad heeft laten vallen wordt er gemaaid het vrijgekomen maaisel wordt afgevoerd om verrijking te voorkomen.
- Randen knippen/ afsteken: overgroeïende vegetatie op verhardingen verwijderen, ca. 1x per jaar gelijk met het maaien.
- Maaien hoeken en obstakels, ca. 1 x per jaar gelijk met het maaien.
- Herstel vegetatie: sporen, gaten en kale plekken worden indien nodig hersteld.
- Bladruimen: in de bebouwde kom wordt, om verstikking van de onderliggende vegetatie te voorkomen, het blad verwijderd

3.5.4 Berm

Omschrijving

Bermen bestaan uit een vegetatie van gras en kruiden.

Voorkomen

Buiten de bebouwde kom

- Gefaseerd maaien en afvoeren.

Functie

- Ecologie
- Verkeersveiligheid
- Locatie voor kabels, leidingen,

Biodiversiteit

Bermen hebben een ecologische functie voor planten, insecten en kleine zoogdieren en kunnen dienst doen als verbindingzone tussen verschillende gebieden.

Beheermaatregelen

- Maaien en afvoeren: afhankelijk van de locatie van de berm wordt er 1 tot 6x per jaar gemaaid het vrijgekomen maaisel wordt afgevoerd om verrijking te voorkomen. Ook zijn er bermen die 1x per 2 jaar worden gemaaid waarbij ook het maaisel wordt afgevoerd.
- Maaien hoeken en obstakels, ca. 2 x per jaar gelijk met een maaibeurt.
- Herstel vegetatie: sporen, gaten en kale plekken worden indien nodig hersteld.
- Bladruimen: in het buitengebied wordt geen blad verwijderd.

4 Exoten/plaagsoorten

In dit hoofdstuk is de bestrijding opgenomen van exoten/plaagsoorten die in 2021 in ons gemeentelijke openbaar groen voorkwamen.

Indien er zich in de toekomst andere soorten vestigen worden deze ook bestreden. De beschrijving van deze soorten en de bestrijding ervan wordt meegenomen in een herziening van dit uitvoeringsprogramma.

Voor de soorten die op de zogeheten Unielijst staan geldt een wettelijke verplichting om de bestrijding op te pakken. De overige soorten kunnen overlast veroorzaken waardoor bestrijding wenselijk is. Om een optimaal resultaat in de bestrijding te bereiken kan samenwerking met andere overheden en terrein beherende instanties noodzakelijk zijn.

4.1 Unielijst invasieve exoten

4.1.1 Reuzenbalsemien (*Impatiens glandulifera*)

Herkenning

Reuzenbalsemien is een eenjarige plant die tussen 0,50 meter en 2,5 meter hoog kan worden. De stengels zijn dik, geribd, kaal en hebben brede knopen. De bladeren zijn tegenoverstaand of zitten in kransen van 3 tot 5 bladeren rondom de stengel. De bladeren zijn langwerpig, toegespitst en scherp getand. Ze hebben rode punten op de zaagtanden en forse, knotsvormige rode klieren in de bladoksels. De geurende bloemen groeien in pluimen met 2 tot 15 bloemen op rechte, schuin omhoog staande stelen. De bloemen zijn roze wit, soms paars, van binnen gevlekt en 2½ tot 4 cm groot. Het onderste kelkblad is zakvormig en heeft een kort, gekromd en donkerder gekleurd spoor. De bloemen hebben een grote aantrekkingskracht op bestuivers zoals bijen en hommels.

Gevaar

De grote aantallen zaden, de snelle zaadverspreiding en de grote aantrekkingskracht op bestuivers maakt de soort zeer concurrentiekrachtig ten opzichte van inheemse plantensoorten. Reuzenbalsemien kan door de explosieve groei zeer dichte opstanden vormen en daardoor niet alleen inheemse plantensoorten verdringen en verstikken, maar ook de fauna die erin leeft. Door zijn sterke geur lokt de plant bestuivers van inheemse soorten weg, waardoor deze minder zaad produceren. Dit is nadelig voor de vitaliteit en verspreiding van de natuurlijke vegetatie. Door het oppervlakkige en beperkte wortelstelsel worden oevers van beken en rivieren en andere taluds met dichte opstanden van reuzenbalsemien vatbaar voor erosie als de planten in het najaar afsterven. Deze dichte opstanden zorgen ervoor dat andere planten- en grassoorten verdwijnen die normaal gesproken voor de stabiliteit van de oevers zorgen.

Verplichting/grondslag

Er geldt een wettelijke verplichting om deze plant te bestrijden. Deze verplichting volgt uit de Europese exotenverordening 1143/2014.

Bestrijding

- *Uitvoeringsperiode:* voor de bloei tot en met oktober
- *Uitvoeringsmethode*
 - Uitsteken: toe passen bij kleine oppervlaktes
 - Maaien: grotere gebieden laag bij de grond afmaaien. Verspreiding van de plant via de maaimachine moet worden voorkomen.

Controle/herhaling

Na het verwijderen van de planten de locaties eens per 14 dagen controleren op de aanwezigheid van reuzenbalsemien en indien aanwezig verwijderen.

4.1.2 Reuzenberenklauw (*Heracleum mantegazzianum*)

Herkenning

Meest opvallend aan de Reuzenberenklauw is dat de planten 3-5 meter hoog kunnen worden. De holle stengels zijn 5-10 cm in doorsnede, hebben stevige haren en zijn purper gevlekt. De bladeren kunnen wel één meter lang worden en hebben diepe veervormige insnijdingen. De groei start in het vroege voorjaar rond eind maart, begin april en in het eerste jaar maakt de plant alleen blad en een penwortel aan.

Na enkele jaren vegetatieve groei bloeit de plant van eind juni tot augustus. De witte bloemen zijn gegroepeerd in grote bloemschermen die een diameter van 50 cm kunnen bereiken en trekken veel insecten aan. Een bloemscherm kan meer dan 20.000 zaden bevatten. Na de bloei sterft de plant af.

Gevaar

De plant scheidt bij beschadiging stoffen af die onder invloed van zonlicht brandblaren op de huid veroorzaken. De aangetaste huid kan lange tijd gevoelig blijven voor zonlicht (ultraviolet licht). Het meeste risico lopen mensen die beroepsmatig met reuzenberenklauw in aanraking komen. Draag bij werkzaamheden altijd beschermende kleding die het hele lichaam bedekt (laarzen, handschoenen en regenpak). Ook de ogen moeten goed beschermd zijn. Er zijn ook gevallen bekend waarbij huisdieren vergelijkbare verschijnselen kregen nadat ze met de reuzenberenklauw in aanraking waren geweest. Door de snelle groei en het gesloten bladerdek, verdringt de reuzenberenklauw inheemse plantensoorten. Oevers en taluds worden instabieler doordat de plant de ondergroei verdringt, vooral in de winterperiode als de bodem onbedekt is. Dan kan erosie optreden.

Verplichting/grondslag

Er geldt een wettelijke verplichting om deze plant te bestrijding. Deze verplichting volgt uit de Europese exotenverordening 1143/2014.

Bestrijding

- *Uitvoeringsperiode*: voor de bloei tot en met oktober
- *Uitvoeringsmethode*
 - Kleine oppervlaktes: planten uitsteken en afvoeren voordat de plant in bloei staat
 - Grotere gebieden laag bij de grond afmaaien voordat de plant in bloei staat

Controle/herhaling

Na het verwijderen de locaties eens per 14 dagen controleren op de aanwezigheid van reuzenberenklauw en indien aanwezig verwijderen. De controles en bestrijding gedurende een langere periode (> 7 jaar) herhalen i.v.m. uitputting van de zaadbank.

4.2 Overige plaagsoorten

4.2.1 Japanse duizendknoop (*Fallopia japonica*)

Herkenning

De Japanse duizendknoop is een vaste plant en kan tot wel 4 meter hoog worden. De plant is te herkennen aan zijn stengels, die lijken enigszins op die van bamboe: ze zijn hol van binnen, bestaan uit compartimenten en zijn groen met roodachtige vlekjes. De plant heeft grote hartvormige bladeren en in augustus en september bloeit hij met crème witte bloemen. Tegen de winter sterven de bovengrondse delen van de plant weer af, de ondergrondse wortelstokken overwinteren.

De ondergrondse wortelstokken zijn sterk vertakt en zitten in de laag tot 80-100 cm onder maaiveld, maar dieper komt ook voor. In het voorjaar groeien vanuit de 'knopen' op de wortelstokken in korte tijd veel stengels dicht op elkaar. Ook op de grens tussen twee stengelcompartimenten zitten knopen waaruit nieuwe zijtakken met bladeren groeien. De naam duizendknoop verwijst naar die vele knopen die de plant telt. De plant verspreidt zich via fragmenten van wortelstokken en stengels.

Gevaar

De sterke wortelstokken en stengels van de duizendknoop kunnen flink wat schade veroorzaken aan wegen, gebouwen en leidingen. Door het wegconcurreren van de (gras)vegetatie op dijken, oevers en andere taluds kunnen deze soorten de stabiliteit daarvan ondermijnen. Dit speelt vooral in de winterperiode als de bovengrondse delen van de duizendknoop afsterven en de bodem onbedekt is. Dan treedt gemakkelijker erosie op.

Verplichting/grondslag

Er geldt geen wettelijke verplichting om deze plant te bestrijden. Echter, de plant kan veel overlast veroorzaken zodat noodzakelijk verwijdering wenselijk is.

Bestrijding

- *Uitvoeringsperiode*: vanaf het moment dat de plantdelen zichtbaar zijn
- *Uitvoeringsmethode*
 - Uitsteken: toe passen bij kleine oppervlaktes
 - Maaien: grotere gebieden laag bij de grond afmaaien LET OP voorkom verspreiding van de plant via de maaimachine
 - Uitgraven: grond met plant en wortels uitgraven en zeven. De schone grond terug storten en de plantenresten afvoeren.

Controle/herhaling

Na het verwijderen van de planten de locaties eens per 14 dagen controleren op de aanwezigheid van Japanse duizendknoop en indien aanwezig verwijderen. De controles en bestrijding gedurende een langere periode (> 7 jaar) herhalen i.v.m. uitputting van de plant.

4.2.2 Jacobskruiskruid (*Jacobaea vulgaris*)

Herkenning

Jacobskruiskruid is 30-90 cm hoog en heeft felgele bloemen. Belangrijkste kenmerken zijn de duidelijke rozetten als de plant nog niet bloeit. De stengels zijn bovenaan donkergroen en onderaan paars gekleurd. De stengel is alleen boven het midden vertakt. De zaden kiemen in het voorjaar en zijn lichtkiemers, zonder zonlicht kiemen ze niet. In het eerste jaar ontwikkeld de plant alleen een rozet. In het daarop volgende voorjaar groeien de bloemstengels uit de rozet. Het eerste zaad rijpt vanaf juli.

Jacobskruiskruid kan overlast geven, maar is ook van grote waarde voor de biodiversiteit. Het geeft nectar en is een belangrijke voortplantingsplek voor insecten. Daarom blijft de plant staan op plaatsen waar hij geen problemen voor vee veroorzaakt.

Gevaar

De meeste dieren mijden de plant, maar het wordt anders wanneer deze plant terecht komt in hooi of kuilvoer. De dieren herkennen de plant dan niet meer en eten het gewoon op. Anders dan de meeste andere giftige planten, verliest Jacobskruiskruid zijn giftige werking niet na droging en blijft het dus ook in hooi onverminderd zeer gevaarlijk. Het gif verspreid zich via de Jacobsplant door het hele hooi.

Verplichting/grondslag

Er geldt geen wettelijke verplichting om deze plant te bestrijding. Echter, de plant kan veel overlast veroorzaken zodat noodzakelijk verwijdering wenselijk is.

Bestrijding

- *Uitvoeringsperiode*: de 2e helft van juni, als de bloemknoppen van de helft van de planten geel begint te kleuren. Bij een goede timing kan tot een afname leiden van wel 80%.
- *Uitvoeringsmethode*
 - Uitsteken: toepassen bij kleine oppervlaktes. Voordat de plant gaat bloeien de plant met alle wortels uitvorken. Jonge wortels groeien snel weer uit. De uitgevorkte planten afvoeren.
 - Maaien en afvoeren: grotere gebieden laag bij de grond afmaaien en het maaisel afvoeren. Bij een goede compostering (minimaal 4 dagen 60-70°C) verliezen eventuele zaden de kiemkracht en is het materiaal in enkele weken niet meer giftig.

Controle/herhaling

Na de eerste maaibeurt: dezelfde locatie nog 1 tot 2 keer maaien zodra de bloemknoppen van de helft van de planten op het punt staan geel te worden.

5 Wet natuurbescherming

Het behouden en bevorderen van de biodiversiteit is een van de doelstellingen van de Wet natuurbescherming. Met het opstellen van de 'Gedragscode soortbescherming gemeenten' heeft de Vereniging Stadswerk een praktisch instrument opgesteld dat een zorgvuldige omgang met beschermde planten en dieren waarborgt.

Op 22 juni 2021 heeft het college van de gemeente Ooststellingwerf ingestemd met het uitvoeren van werkzaamheden en projecten volgens de 'Gedragscode soortbescherming gemeente'.

Bij de uitvoering van werkzaamheden worden er werk specifieke ecologische werkprotocollen opgesteld. Met het uitvoeren van de werkzaamheden volgens de, nog op te stellen, protocollen wordt voorkomen dat er in strijd met de Wet natuurbescherming wordt gehandeld.